

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ (ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ) ΧΡΟΝΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Κων/νου Κλουβάτου - Σχολ. Συμβούλου 3^{ης} Περιφ. Δημοτ. Εκπ/σης Κυκλάδων

Αναφορικά με τις πρακτικές διαχείρισης του σχολικού χώρου και του ελεύθερου χρόνου των μαθητών μας (διαλείμματα), ως εκπ/κοί οφείλουμε να λαμβάνουμε υπόψη τις σύγχρονες παιδαγωγικές απόψεις και προτάσεις, οι οποίες τεκμηριώνονται και από ερευνητικά στοιχεία, προκειμένου τα παιδιά να μη στερούνται την κίνηση και τη χαρά του διαλείμματος. Γενικά θα πρέπει να αποφεύγονται πρακτικές οι οποίες καταστέλλουν ή περιορίζουν την ελεύθερη κίνηση στο σχολικό προαύλιο και καθιστούν το σχολείο λιγότερο ελκυστικό για τα παιδιά.

Παραδοχές:

- Είναι εύλογη η αγωνία και ο προβληματισμός όλων μας για τη σωματική ασφάλεια των μαθητών (τρέξιμο - πτώση ή σύγκρουση - τραυματισμός).
- Η ανάγκη για καλύτερη οργάνωση του σχολικού χώρου και του σχολικού χρόνου είναι αυτονόητη και οι ενέργειες πρόληψης ατυχημάτων επιβεβλημένες.
- Η κατάσταση στα σχολικά προαύλια των σχολείων δεν είναι πάντοτε η ασφαλέστερη (λακκούβες, φθαρμένο δάπεδο, αποκόλληση χαλικιών, σκάλες, αιχμηρά σημεία κ.ο.κ.).
- Η έκταση του σχολικού χώρου δεν είναι αυτονόητα επαρκής για τον αριθμό των μαθητών μας, ιδίως σε σχολεία που λειτουργούν με πρόσθετα τμήματα, πέρα από την προσχεδιασμένη οργανικότητά τους.

Ωστόσο:

- Η καθημερινή ανάγκη των παιδιών για κίνηση - εκτόνωση - πνευματική αποφόρτιση από τα μαθήματα είναι αυτονόητη και αδιαμφισβήτητη.
- Τα παιχνίδια κίνησης - και κυρίως τα παιχνίδια με τρέξιμο - είναι τα αγαπημένα των παιδιών (*προς επίρρωση αυτής της παραδοχής, επισυνάπτεται προς δημοσίευση μελέτη μας για το θέμα αυτό σε σχολεία της περιφέρειας ευθύνης μας, βλέπε Κλουβάτος, Κ. (2016). "Τα παιδιά παίζει". Περιγραφικά στοιχεία για τις προτιμήσεις παιχνιδιού εντός κι εκτός σχολείου. Ανακοίνωση στα υπό δημοσίευση Πρακτικά του 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Πανελληνίας Ένωσης Σχολικών Συμβούλων με θέμα: "Πρακτικές για ένα σύγχρονο & δημοκρατικό σχολείο". Αθήνα, 26-28 Φεβρουαρίου 2016. Στο διαδίκτυο: http://klouvatos.mysch.gr/2016_17/ta_paidia_paizei.pdf.*)
- Η κίνηση, αυτή καθαυτή, συμπεριλαμβανομένου και του τρεξίματος, δεν είναι επικίνδυνη και ανεπιθύμητη. Ο περιορισμός της κίνησης είναι προφανές ότι δεν μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων των παιδιών και να ελαττώσει την αστάθειά τους.
- Ο δραστικός περιορισμός ή η καθολική απαγόρευση της κίνησης στον προαύλιο χώρο την ώρα του διαλείμματος είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει παράπλευρες ανεπιθύμητες συμπεριφορές εντός κι εκτός τάξης.
- Οπωσδήποτε υπάρχουν άλλες εφαρμόσιμες πρακτικές αντί για την καθολική απαγόρευση του τρεξίματος.

Προτεινόμενες ενέργειες:

1. Πρώτο μας μέλημα είναι η βελτίωση του σχολικού χώρου, ώστε αυτός να γίνει ασφαλέστερος και αισθητικά καλύτερος. Η εμπειρία δείχνει ότι με επίμονες προσπάθειες αρκετά σχολεία κατάφεραν σε σύντομο χρόνο να βελτιώσουν την ασφάλεια και αισθητική των προαυλίων χώρων τους. Σε αυτή την κατεύθυνση πρέπει να εντατικοποιήσει τις προσπάθειές της κάθε σχολική κοινότητα και οι αρμόδιοι φορείς οφείλουν να συνεργαστούν.
2. Μπορούμε να οριοθετήσουμε το χώρο του προαυλίου με νοερές ή και ορατές γραμμές και να τον επιμερίσουμε στις τάξεις του σχολείου μας (π.χ. η αριστερή πλευρά θα χρησιμοποιείται από τις Α-Β τάξεις, η μεσαία από τις Γ-Δ τάξεις και η δεξιά από τις Ε-ΣΤ τάξεις). Αναλόγως μπορούμε να πράξουμε και σε σχολεία με πολυεπίπεδα προαύλια.
3. Μπορούμε να απαγορεύσουμε ή να οριοθετήσουμε τη χρήση μπάλας ποδοσφαίρου, μπάσκετ, βόλεϊ ή αερόμπαλας και γενικά κάθε σκληρής μπάλας ή άλλου αντικειμένου που μπορεί να τραυματίσει μαθητή. Αντίθετα, επιτρέπουμε και ενθαρρύνουμε τη χρήση μπάλας από αφρώδες ή άλλο μαλακό υλικό (π.χ. λούτρινες) που δεν προκαλεί πόνο όταν χτυπήσει κάποιον. Μια καλή ιδέα είναι το ίδιο το σχολείο να εφοδιάζει τις μαθητικές ομάδες με τέτοιες ασφαλείς μπάλες.
4. Αν επιδιώκουμε να περιοριστεί το τρέξιμο - παρότι αυτό δεν μπορεί να αποτελεί επιδίωξη του σύγχρονου σχολείου - αυτό μπορεί να επιτευχθεί με αβίαστο και φυσικό τρόπο:

4.α. Εμπλεκόμαστε ενεργά στο παιχνίδι του διαλείμματος με τη φυσική μας παρουσία και τη συμμετοχή μας σε αυτό. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζουμε στους μαθητές μας και τους ενθαρρύνουμε να παίξουν παραδοσιακά ή σύγχρονα παιχνίδια, τα οποία εμπεριέχουν κίνηση αλλά δεν απαιτούν έντονο τρέξιμο. Υπάρχουν δεκάδες τέτοια ελκυστικά παιχνίδια στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία και στο διαδίκτυο (βλέπε βιβλιογραφία στο συνημμένο άρθρο).

4.β. Η παραπάνω δράση μπορεί να ενταχθεί στην ευέλικτη ζώνη ως ενιαίο σχολικό πρόγραμμα που εμπλέκει όλες τις τάξεις ή ως επιμέρους σχολική δραστηριότητα συγκεκριμένων τμημάτων ή τάξεων με τη συνεργασία των εκπαιδευτικών των τμημάτων της ίδιας τάξης.

4.γ. Η εφαρμογή και εποπτεία της παραπάνω δράσης επιβάλλεται να συνδεθεί με το πρόγραμμα των εφημεριών (εποπτείας), προκειμένου να εμποδιστούν οι κανόνες και τα χωρικά όρια του παιχνιδιού κάθε τάξης με τη συμβολή των εφημερευόντων εκπαιδευτικών. Οι εφημερεύοντες εκπ/κοί είναι ενήμεροι και υποστηρίζουν το πρόγραμμα με την ενεργή εμπλοκή τους σε αυτό.

Η εφαρμογή αυτής της δράσης σε επίπεδο σχολείου έχει δείξει στην πράξη ότι μπορεί να περιορίσει δραστικά τις συγκρούσεις κατά το τρέξιμο, τις πτώσεις και τους τραυματισμούς. Παράλληλα, συμβάλλει στην εκμάθηση και βίωση εναλλακτικών παιχνιδιών, παραδοσιακών και σύγχρονων και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, αυτοελέγχου, σεβασμού των κανόνων της σχολικής ζωής, συνεργασίας και ευγενούς άμιλλας (βλέπε <http://1dim-naxou.kyk.sch.gr/paixnidi.htm> και http://1dim-naxou.kyk.sch.gr/paixnidia/analytiko_perigramma.htm).

Συμπερασματικά:

- Το προαύλιο του σχολείου είναι ο ζωτικός χώρος των μαθητών, αλλά απαιτεί στοιχειώδη οργάνωση και εποπτεία.
- Ο χρόνος του διαλείμματος είναι ο ζωτικός χρόνος των μαθητών, αλλά απαιτεί στοιχειώδη οργάνωση και εποπτεία.
- Η καλή οργάνωση και εποπτεία του μαθητικού χωροχρόνου μπορεί κάλλιστα να συμπεριλαμβάνει και δραστηριότητες κίνησης και τρεξίματος.

Σχετικές Αναφορές:

- Κλουβάτος, Κ. (2016). "Τα παιδιά παίζει". Περιγραφικά στοιχεία για τις προτιμήσεις παιχνιδιού εντός κι εκτός σχολείου. Ανακοίνωση στα υπό δημοσίευση Πρακτικά του 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Πανελληνίας Ένωσης Σχολικών Συμβούλων με θέμα: "Πρακτικές για ένα σύγχρονο & δημοκρατικό σχολείο". Αθήνα, 26-28 Φεβρουαρίου 2016. Στο διαδίκτυο: http://klouvatos.mysch.gr/2016_17/ta_paidia_paizei.pdf.
- Κλουβάτος, Κ. (2005). Όλη η Ζωή Παιχνίδι. Βίωση και Αναβίωση των Παραδοσιακών Παιχνιδιών, Γρηγόρης, Αθήνα.
- Κλουβάτος, Κ. (υπό δημοσίευση). Από την εθιμική παιδιά ...στο εθιστικό βιντεοπαιχνίδι. Ανακοίνωση στα υπό έκδοση Πρακτικά του Ε' Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα «Η Νάξος δια μέσου των Αιώνων. Απείρανθος Νάξου, 30 Αυγούστου – 1 Σεπτεμβρίου 2013. ΝΟΠΠΑΠΠΑ Δήμου Νάξου & Μικρών Κυκλάδων. http://users.sch.gr/grfilip/games/games_katalogos.htm.
<http://1dim-naxou.kyk.sch.gr/paixnidi.htm>.
http://1dim-naxou.kyk.sch.gr/paixnidia/analytiko_perigramma.htm.
- Lester, S. and Maudsley, M. (2007). *Play, naturally. A review of children's natural play*. Play England. Στο διαδίκτυο: http://www.playengland.org.uk/wp-content/uploads/2007/11/play_naturally_a_review_of_childrens_natural_play.pdf.
<http://www.newsbeast.gr> (16-7-2012). Τα πιο δημοφιλή παιχνίδια υπολογιστών,. Ανάκτηση από: <http://www.newsbeast.gr/technology/arthro/384752/ta-pio-dimofili-paihndia-upologiston>.
- Εφημερίδα «Η Καθημερινή» (3-4-2015). Έρευνα: Εθισμένος στο διαδίκτυο ένας στους επτά εφήβους,. Στο διαδίκτυο: <http://www.kathimerini.gr/810104/article/epikairothta/ellada/ereyna-eθisimenos-sto-diadiktyo-enas-stoys-epta-efhvoys>.
- Λάζος, Χ. (2002). Παιζοντας στο χρόνο - Αρχαία ελληνικά και βυζαντινά παιχνίδια, Αίολος, Αθήνα.
- Σιώμος, Κ.Ε. (2008). Εθισμός των εφήβων στους Η/Υ και το διαδίκτυο: Ψυχιατρικά συμπτώματα και διαταραχές ύπνου. Διδακτορική Διατριβή, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Στο διαδίκτυο: <http://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/26207> .
- Σοφός, Α. (2009). (Επιμ.) Παιδαγωγικές Διαστάσεις των Νέων Μέσων. Ενίσχυση Μιντιακού Γραμματισμού και Ικανότητας για ένα Ασφαλές Διαδίκτυο, Γρηγόρης, Αθήνα.
- Faulkner, D. & Woodhead, M. (1999). Εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον. ΕΑΠ. Πάτρα.